

17/02/2016

לכבוד	לכבוד
מר אורי אילן	מר יובל שטייניץ
ממונה מחוז צפון במשרד הפנים	שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים
מעלה יצחק 29, קרית הממשלה	רח' יפו 216, ת.ד. 36148
נצרת עילית	ירושלים 9136002
ובפקס: 04-6508560	ובפקס: 02-5006715

שלום רב,

הנדון: ג/22302 – הרשאה לביצוע קידוחי ניסיון לחיפוש נפט ברמת הגולן

בשם מרכז אלמרסד לזכויות אדם בגולן ומרכז עדאלה, הרינו לפנות אליכם בבקשה לבטל את ההרשאות לביצוע קידוחי נפט ברמת הגולן, וזאת בהיותן מנוגדות למשפט הבינלאומי ההומניטרי ומשפט זכויות האדם הבינלאומי החלים על רמת הגולן בהיותה שטח כבוש.

1. ביום 1.2.2016 אישרה הועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז צפון את בקשה ג/22302 – הרשאה לביצוע קידוחי ניסיון לחיפוש נפט ברמת הגולן (להלן: "ההרשאה"), ולפיה ניתנה הרשאה לבצע קידוחי נפט ב-11 אתרים ברחבי רמת הגולן. ההרשאה הנ"ל הנה המשך להרשאה שניתנה במסגרת בקשה ג/21440, אשר פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 688- מיום 16.9.2014.

מצ"ב מפה בה מסומנים אתרי הקידוח על פי ההרשאה.

2. נבהיר כבר בפתח דברינו, כי על פי המשפט הבינלאומי, חל איסור מוחלט על הכוח הכובש להחריב נכסי דלא-ניידי, להעביר בעלות בהם לאחרים או לכלותם.

על מעמדה המשפטי של רמת הגולן והמסגרת הנורמטיבית

3. אחרי הכיבוש בשנת 1967, חוקקה הכנסת את חוק רמת הגולן, התשנ"ב-1981, אשר מספח הלכה למעשה את רמת הגולן ומחיל על האזור את המשפט, השיפוט והמנהל של מדינת ישראל. חוק זה גונה בהחלטה מס' 497 של מועצת הבטחון באומות המאוחדות מיום 17.12.1981, בה הכריזה מועצת הבטחון על בטלות פעולות ישראל החקיקתיות המפעילות את החוק הישראלי על רמת הגולן, וקבעה כי פעולות אלה חסרות כל אפקט מבחינת החוק הבינלאומי. ההחלטה מבהירה, כי פעולת הסיפוח החד

P.O. Box 8921 Haifa 31090 Israel Tel: (972)-4-950-1610 Fax: (972)-4-950-3140

חיפה 31090, סב 8921 هاتف 04-9501610 فاكس 04-9503140
חיפה 31090, ת.ד. 8921 טלפון 04-9501610 פקס 04-9503140

Email: adalah@adalah.org

<http://www.adalah.org>

צדדית הנ"ל לא שינתה את מעמדה המשפטי של רמת הגולן לפי המשפט הבינלאומי והוא נותר, כפי שהיה ערב הסיפוח, שטח סורי כבוש ותושביו הינם תושבים מוגנים על פי אמנת ג'נבה הרביעית.¹

4. הכלל לפיו אין השימוש בכוח יכול להוביל או לגרום להעברה או לשינוי כלשהו של ריבונות, מהווה אחד מעקרונות היסוד של המשפט ההומניטארי הבינלאומי. ביטוי לעיקרון יסוד זה מצוי גם בסעיף 47 לאמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949, אשר קובע, בין היתר, את תחולת האמנה על האוכלוסייה בשטח הכבוש, גם אם הוא סופח לכוח הכובש. עיקרון זה נמנה גם על שלושת עקרונות היסוד, אשר מנחים במשולב את דיני הכיבוש: (א) העיקרון לפיו אין השימוש בכוח או הכיבוש מקנים ריבונות ואינם יכולים להוביל או לגרום להעברה או לשינוי כלשהו של ריבונות של שטח מסוים; (ב) הכוח הכובש מופקד על ניהול החיים האזרחיים והציבוריים בשטח הכבוש; (ג) כיבוש חייב להיות זמני.

5. בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ), בחוות דעתו המייעצת (Advisory Opinion) מיום 9.7.2004 בעניין חומת ההפרדה שנבנית על ידי ממשלת ישראל בגדה המערבית, הדגיש שוב את מעמדם של כלל השטחים שנכבשו על ידי ישראל בשנת 1967, כולל רמת הגולן, כשטחים כבושים.² בקונטקסט דומה, בית הדין קבע באופן חד משמעי, כי צעדים בהם נקטה ישראל לאחר הכיבוש, על מנת לשנות את מעמד מזרח ירושלים, לא יכולים לשנות ממעמדו של השטח כשטח כבוש ומעמדה של ישראל כמעצמה כובשת.³ דבריו הנ"ל של בית הדין יפים הם גם לענייננו.

6. בהיותה שטח כבוש, על פעולות ישראל ברמת הגולן חלים כללי המשפט הבינלאומי ההומניטארי. דינים אלו מעוגנים בעיקר באמנת האג בדבר דיני המלחמה משנת 1907 והתקנות הנלוות לה, בהוראות אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנה על אזרחים בעת מלחמה משנת 1949, בהוראות המנהגיות הקבועות בפרוטוקולים הנלווים לאמנות ג'נבה משנת 1977, ובעקרונות הכלליים של המשפט הבינלאומי. לענייננו, אמנת האג גם משקפת משפט בינלאומי מנהגי ועל כן חלה על פעילות הצבא בשטחים הסורים הכבושים ומחייבת את רשויות מדינת ישראל שם. כמו כן חל על האזור גם משפט זכויות האדם.

7. אחד העקרונות הנגזרים מהאמור, הוא ששלטון הכיבוש רשאי לעשות שימוש בנכסי-ציבור אותם הוא מנהל, ואף בפירותיהם, כדי לקיים את חובותיו ע"פ דיני הכיבוש, אך הוא אינו רשאי להחריב נכסים אלה, להעביר בעלות בהם לאחרים או לכלותם. עקרון זה נגזר מתקנה 43 לתקנות האג, המתווה את המסגרת הכללית לפעולות כוח כובש בשטח כבוש (ראו לעניין זה: בג"ץ 69/81 **אבו עיטה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד לו (2), 197), וגם מתקנות ספיציפיות העוסקות בסמכויות הכובש ביחס לנכסי ציבור, כפי שיפורט להלן.

8. תקנה 43 מתווה את השיקול המרכזי להפעלת סמכויותיו של הכוח הכובש: טובתה של האוכלוסייה המקומית בשטח הכבוש. הנה כי כן, טובת הנכבשים ובטחון הכובש, הם שמניעים את דיני הכיבוש ויוצרים את מארג השיקולים שיכולה המעצמה הכובשת לשקול בעת שהיא עושה שימוש בכוחות

¹ <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Golan%20Heights%20SRES497.pdf>
על עקרונות אלה חזרה העצרת הכללית של האומות המאוחדות בהחלטה מס' 61/120 מיום 14.12.2000 (, וכן החלטה 62/181

מיום 19.12.2007. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/61/120&Lang=E.
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/181

² פסקאות 98-99 לחוות הדעת, <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

³ פסקאות 75 ו-78 לחוות הדעת, <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

שלטוניים ומנהלת את השטח הכבוש (ראו לעניין זה: בג"ץ 393/92 ג'מעית אסכאן נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, פ"ד לו (4), 785).

9. תפיסה זו מחייבת, כי שינוי ארוך טווח בשטח הכבוש, ככל שהוא מותר, ייעשה לטובתה של האוכלוסייה המקומית (היא אוכלוסיית האזרחים המוגנים). התפיסה הנ"ל מטילה גם איסור על המעצמה הכובשת לנצל את השטחים הנתונים לשליטתה לצרכיה הכלליים, למעט (במגבלות מסויימות) לצרכיה הביטחוניים. בנושא זה נקבע בעניין ג'מעית אסכאן, כי "אין המפקד הצבאי רשאי לשקול את האינטרסים הלאומיים, הכלכליים, הסוציאליים של מדינתו שלו, עד כמה שאין בהם השלכה על האינטרס הביטחוני שלו באזור או על האינטרס של האוכלוסייה המקומית. אפילו צרכי הצבא הם צרכי הצבאיים ולא צרכי הביטחון הלאומי במובנו הרחב. אזור המוחזק בתפיסה לוחמתית אינו שדה פתוח לניצול כלכלי או אחר." (עניין ג'מעית אסכאן הנ"ל, עמ' 795-794).

10. עקרון זה עולה גם מתקנות ספיציפיות העוסקות בסמכויות הכובש ביחס לנכסי ציבור, כגון תקנה 55 לתקנות האג הקובעת כי הכוח הכובש אינו אלא נאמן של השטח המצוי בידיו כפקדון בלבד, באופן זמני בלבד, ולו הנאת שימוש (usufruct) בלבד בנכס. כלל הנאת השימוש אינו מאשפר שימוש מכלה ופוגע בקרן הנכס. גם תקנה 23 לתקנות האג אוסרת על הריסת או החרמת נכסי האויב, אלא אם הדבר דרוש למטרות צבאיות באופן הכרחי. סעיף 53 לתקנות האג וסעיף 53 לאמנת ג'נבה הרביעית קובעים גם הם כלל דומה.

נפט גולמי - נכס דלא-ניידי מתכלה

11. נפט גולמי נחשב במשפט הבינלאומי כנכס דלא ניידי (immovable property). בהחלטת בית המשפט לערעורים בסינגפור בתיק N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij & Ors. v. The War Damage Commission⁴. נקבע, כי הנפט הגולמי מוצא ממאגרים תת קרקעיים, מועבר למקומות אחרים ועובר תהליך של זיקוק, ולכן הוא נחשב כנכס דלא ניידי.

12. אי לכך, ניצול אוצרות נפט ברמת הגולן נחשב כשימוש בנכס ציבורי דלא ניידי שלא לפי כללי טובת הנאה. כידוע, מדובר באוצר טבע מתכלה, אשר הפקתו מהווה, הלכה למעשה, פגיעה בקרן הנכס הציבורי, והדבר נחשב כהפרה של תקנה 55 לתקנות האג והקובעת, כי:

"The occupying State shall be regarded only as administrator and usufructuary of public buildings, real estate, forests, and agricultural estates belonging to the hostile State, and situated in the occupied country. It must safeguard the capital of these properties, and administer them in accordance with the rules of usufruct."

13. הפקת נפט כאמור מנוגדת גם לתקנה 47 לתקנות האג וסעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית האוסרים ביזה. כך נקבע בהחלטה אשר ניתנה על ידי בית המשפט הבינלאומי לצדק (International Court of

⁴ Court of Appeal, Singapore, N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij & Ors. v. The War Damage Commission, April 13, 1956, 23 ILR 810.

Justice) במסגרת תיק *Democratic Republic of Congo v. Uganda*⁵ כשבמהלך הכיבוש האוגנדי נבזזו ונוצלו משאבי טבע (זהב ויהלומים) במחוז איתורי בקונגו, על ידי אנשי הצבא הכובש ואנשים פרטיים. בית המשפט קבע, כי אחריותן של הרשויות באוגנדה נובעת מכך כי היא לא נקטה באמצעים על מנת למנוע את הביזה והניצול של משאבי הטבע כאמור.

14. בהחלטת בית המשפט לערעורים בסינגפור בתיק *N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij & Ors. v. The War Damage Commission*⁶, קבע פסק הדין, בין היתר, כי הפקעת מקורות נפט על ידי צבא יפן בהודו המזרחית במהלך מלחמת העולם השנייה, שנעשתה במקרה הנדון לצרכים ימיים, צבאיים ואזרחיים של יפן, מהווה מעשה גזל (plunder), כפי שזה נקבע במשפטי נירמברג.⁷ יצייו בהקשר זה עוד, כי ביזה והרס רכוש האויב נכללו כפשעי מלחמה בחוקת רומא (Rome Statute) המקימה את בית הדין הפלילי הבינלאומי.⁸

15. לבסוף, פעולות כאמור גם מפרות את עקרון הריבונות הקבועה על אוצרות טבע והזכות הקיבוצית לניצול משאבים אלה, אשר בא לידי ביטוי בהכרזת העצרת הכללית של האומות המאוחדות מיום 14.12.1962. עקרון זה גם בא לידי ביטוי באמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות והאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות וחברתיות אשר שתיהן מדגישות, בסעיף 1 לכל אמנה, את זכותם של עמים להחזיק בעושרם ומשאביהם הטבעיים. גם החלטה העצרת הכללית של האומות המאוחדות מיום 3.5.2006 הנ"ל, מדגישה שוב את זכותם הבלעדית של תושבי רמת הגולן על אוצרות הטבע שבשטח, וקורא לישראל שלא לנצל, להזיק, לסכן, או לגרום לאיבוד משאבים אלה.⁹

לאור כל האמור לעיל, הנכם מתבקשים בזאת לפעול לביטול הרשאות קידוחי הנפט הנ"ל ולפעול להפסקת כל פעולות הקידוח הקיימות בשטח.

בכבוד רב,

כראמה אבו סאלח
אלמרסד

סוהאד בשארה, עו"ד
עדאלה

⁵ International Court of Justice, *Democratic Republic of Congo v. Uganda*, 19 December 2005.

ניתן למצוא ב- <http://www.icj-cij.org/docket/files/116/10455.pdf>

⁶ Court of Appeal, Singapore, *N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij & Ors. v. The War Damage Commission*, April 13, 1956, 23 ILR 810.

⁷ US Military tribunal at Nuremberg, *US v. Alfreid Krupp et al.*, ניתן למצוא ב-

<https://www.icrc.org/casebook/doc/case-study/united-states-nuremberg-krupp-case-study.htm>

⁸ סעיפים 8 (B)(2) ו-8 (XVI)(B) לחוקה.

⁹ ניתן למצוא ב- A/61/67-E/2006/13,

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/338/43/PDF/N0633843.pdf?OpenElement>